

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

SZERKESZTI:
Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATÁRS:
TARCSAFALVI ALBERT.

T A R T A L O M :

Meghívó <i>P. Horváth Kálmán</i> . . .	173	✦	Irodalom	182
Tetőn (vers). <i>Jékey Aladár</i> . . .	174	✦	Nők Világa	183
A vallás	174	✦	Gondolatok	183
Visszaemlékezés a Dávid Ferenc- ünnepekre	175	✦	Tűzhely mellett	185
Miért vágyom én a Dávid Ferenc gyűlésre. <i>Kovács Sándorné</i> . . .	178	✦	Verespatak ünnepe	187
		✦	Egyházi és iskolai mozgalmak . .	187

Mennyegzői, konfirmációi s ünnepi alkalommal igen kedves és jótékonyhatású állandó ajándék az imakönyv. „SZIVEMET HOZZÁD EMELEM” írta dr. Boros György, női imakönyvet a sajtó meleg szavakkal üdvözölte, a közönség valláskülönbőség nélkül megkedvelte. Ára csinos vászonkötésben, arany kehely és arany címmel 2 K 40 fill. **Öt példány egyszerre rendelve 10 K. Bőrkötés arany-széllel (barna, sötétkék, fekete) 6K. Fehér csont, selyem- és bársony kötés többféle színben, kiválóan jó papíron 10 K. Bőrkötés remek kivitelben 14 kor. Megrendelhető a szerkesztőnél.**

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA:

A DÁVID FERENCZ EGYLET

SZERKESZTI:

Dr. BOROS GYÖRGY

FŐMUNKATARS:

TARCSAFALVI ALBERT.

Előfizetési ára: 2 kor. 40 fillér. Egy szám ára:
24 fillér. Egyleti tagok 5 évi kötelezettséggel,
egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyleti pénztárnok-
hoz küldendő Kolozsvárra

Meghívó

a Dávid Ferenc Egylet közgyűlésére.

Október 28-án d. u. 4 órakor Kolozsvárt közgyűlést fogunk tartani. Szerencsésnek érzem magamat, hogy kedves kartársaimat ezennel ünnepélyesen meghívhatom. Az elmúlt esztendő számadását be kell mutatnunk, sáfárkodásunkról tanúságot kell tennünk, hadd láttassék meg ha legalább kevesen hívek voltunk-e s méltók vagyunk-e arra, hogy többre bizassunk ezután.

A mt. fiók-egyletek elnökei, illetőleg titkárai október 15-re multhatlanul küldjék be *jelentésüket* és *számadásaikat* s mutassák ki *tagjaik számát* és értesítsenek *főtisztviselőikről* és a választmány tagjairól. Kérjük indítványaikát és irányító észrevételeiket.

A magam részéről igen örvendenék, ha elnöktársaim, akik egyszersmind választmányunknak is tagjai, sziveskednének engemet tapasztalataikról tájékoztatni, hogy jövőendőben az eddiginél is sikeresebb munkálkodást folytathassunk.

Remélem, hogy bizalmas kérésem nem fog siket fülekre találni.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán,
a D. F. E. elnöke.

Tetőn.

Tetőn vagyok. Pihenni dőltem.	Vándor ide hiába törtet,
Nagy terebélyes fa hint be árnynyal	Gyümölcsre mindhiában áhit,
S álomporos fehér virággal.	Áldatlanul virul az ág itt.

Sokan csodálják ezt a szép fát,	Szegény fa, hej de egy a sorsunk!
Pedig átok van rajta, átok:	Átok van rajtunk, bűvös átok:
Hiába ontja a virágot.	Fehér álmok, hulló virágok.

Szegény fa, de jó lettél volna
Ott lenn a völgyben delelőnek
S magam is egy szántó-vetőnek.

Jékey Aladár.

A vallás.

Közelebbről egy nő nagyon meglepett egy kis társaságot, melyben a vallásról volt szó. Nagyon csodálkozom — mondá — hogy még ma is lehet valaki a művelt emberek között, aki kétezer éves, elavult dolgok ismétlésében találja a vallást. Furcsa, hogy minden egyébben halad mindenki, csak a vallásban nem akarnak haladni némelyek. Mi lenne, ha valaki páncélinget akarna divatba hozni, csak azért, mivel elődeink páncélt viseltek, arcukat is sisakkal fedték el? Hiszen mindenki kinevetné.

A nagyon fiatal nő szokatlan és váratlan beszéde nemcsak azért tűnt föl, mivel tőle származott, hanem azért is, mivel mindenki igazat adott neki.

De most nem divat a vallás fölött vitatkozni, s ebben a társaságban is hamar más tárgyra tértek át. Nekünk szabad is, kell is foglalkoznunk a vallással. Maradjunk csak e nő szavainál. Első tekintetre úgy hatnak ránk, mintha a vallást az öltözéktől nem különböztetné meg. Egyszerűen végez vele a kissé humoros ember, mert hát mit értenek ilyesmihez az asszonyok.

Pedig sok igazság van benne. A vallás éppen olyan öltözete az Istenről bennünk élő érzésnek és gondolatnak, mint a testnek a ruha. A mai ember Istene nem olyan, mint a régieké. Ezelőtt száz évvel egészen másképpen gondolták s másképpen is imádták az Istent, mint két-, három- vagy négyszáz évvel. Csak a Jézus korában történt nagyobb változás az istenfogalomban, mint a XIX-ik száz utolsó felében. Ennek a nagy változásnak éppen az a magyarázata, hogy a XIX-ik száz emberei

visszatértek Jézushoz s minden lelki erejükkel igyekeztek megérteni őt és megismerni az ő Istenét.

Milyen volt a Jézus vallása? Talán olyan, amilyeneket ma ismerünk? Talán olyan, amilyenek a könyvekben írva vannak? Vagy talán a káték a hú tűkrei? Olyan, amilyen a lelkében élt s milyent a szája, szive szerint kibeszélt.

A vallást a lélekben lehet megtalálni, mert a lélek termeli a gondolatot, a lélek beszél Istennel, a lélek él Istenben.

A vallást a szívben lehet megtalálni, mert a szív termeli az érzést, az érzés tölti be a gondolatot, nemesíti meg az eszmét. A szív kapcsolja össze az istenit az emberivel.

Aki nem tud elmerülni gondolatában, az nem tudja megismerni Istent. Aki nem tud tökéletesedni szive érzelmeiben, nem tudja megbecsülni az embert.

Csak az embernek van Istene, s minél tökéletesebb az ember, annál tökéletesebb Istene. Ha helyes ez a tétel: nevezd meg barátodat s megfogom mondani, hogy te ki vagy, helyes ez is: mond meg milyennek tartod az Istent s én megmondom, hogy te ki vagy.

Minél több emberies vonás van a vallásban, vagyis az Istenről alkotott tanban és az Istennek való szolgálatban, annál tökéletlenebb a vallás.

A vallásban is legyünk divatúzők annyiban, hogy haladjunk a korrallal. Ne higgye senki, hogy a vallás kedvéért valaha megállott a világ. Az nem áll, nem vár s aki nem tart vele lépést, elhagyja örökre!

Visszaemlékezés a Dávid Ferenc-ünnepekre.

Részlet László Domokos ny. táblabíró köri gondnoknak az udvarhelyi egyházkör közgyűlésén elmondott beszédéből.

Nagyon tisztelt egyházköri gyűlés!

Nagyon örvendek, hogy a mai napra összehívott egyházköri gyűlés tagjait és a homorodszentmártoni unitárius egyházközséget személyesen szivem érzéséből jövő meleg szeretettel üdvözölhetem.

Amint a meghívóban is jelezve van, tanácskozásunk tárgyait vallásos, közmivvelődési, népnevelési és azokkal összefüggő anyagi érdekű ügyek képezik.

Mindenekelőtt jóleső örömmel hozom a gyűlés tudomására, hogy egyházkörünkben teljes rend uralkodik, annak vezetését és folyamatát semmí kellemetlen eset nem zavarta meg.

Habár a gyűlés tagjai részben személyes jelenlétük által, részben pedig a kiadott hivatalos közleményekből és a lapokból tudomással bírnak azon magasztos, felejtethetlen és egyháztörténetünkben megörökített Emlékünnepről, melyet -- utóbbi egyházköri gyűlésünk óta — „Magyarországi unitárius egyházunk“ mult évi augusztus havában Dávid Ferenc egyházalapítónk és első püspökünk születésének 400-adik évfordulója alkalmából Kolozsvárt és Déván tartott — mind amellet helyén látom arról itt is megemlékezni, hogy afeletti örömünknek egyházkörünk hivatalosan is kifejezést adhasson és emlékünke beleleveníthessük azon Emlékünnepe lélekemelő lefolyását és azon hatást, mely a hivek lelkében unitárius vallásunk iránt rendíthetetlen szeretetet ébresztet és azt erősítette.

Megemlítendőnek találok még azon nagyjelentőségű eredményt is, hogy azon ünnepélyen és annak alkalmából folyólag egyházunk története, tennállásának alkotmányos jogi biztosítékai általános ismertetést nyertek; hogy énitárius vallásunk és annak hitelvei nemcsak az országban, hanem a külföldön, sőt más vallásfelekezettek előtt is nagyobb mérvű és szélesebbkörű megismerésre jutottak és meggyőződhetek arról, hogy hitelveink és Isten iránti fogalmaink a tisztult tudás és a felvilágosodott emberi ész szabad gondolkodásának mezején fejlődtek és alakultak ki.

Meggyőződést szerezhettek arról is, hogy az unitárius egyház hivatása és működési köre nemcsak a vallási ügyek és az Isten fogalmának az ész világa melletti tisztázását foglalja magában, hanem felöleli a népnevelés nagyfontosságú kérdését is, s működése oda irányul, hogy hiveiben az értelmi képességet, vallásos és társadalmi erkölcsöt fejlessze és ezek alapján oly nevelést adjon, hogy vallása, családja, hivatása és hazája iránti kötelességeit a világos látás fényénél teljesíthesse.

Azt hiszem, nem tévedek, ha a Dávid Ferenc Emlékünnepe s annak alkalmával megnyilvánult és elért nagy eredményt az unitárius egyház történetében új korszak kezdetének és megújhodásnak tekintem.

Tisztelt egyházköri gyűlés! Amily nagy örömmel méltattam unitárius egyházunk alapítójának Emlékünnepeét, éppen oly fájdalmas érzéstől eltelve kell és hivatalos állásomból kifolyólag kötelességem az egyházköri gyűlés előtt megemlítenem azon alaptalan és igazságtalan támadásokat, melyek — csaknem azon időben — Rómából, a róm. kath. egyház fejétől a protestáns egyházak, azok reformátorai és alapítói, s azok között az unitárius egyház alapítója, Dávid Ferenc ellen is intéztettek. Ezeknek hatása hazánkba is elérkezett és szüleménye az úgynevezett „Klerikalizmus“.

Hogy ennek mi a célja, minő utakon és módon tör és emel rozsdás lándzsát a protestáns egyházak s azok hívei ellen, azt nem fejtegetem, mivel mindnyájan tudják, csak azt hozom fel jellemzésül, hogy *elve az*: „legjobb védelem a támadás“ s ennek szemelött tartásával minden jogos ok nélkül oly módon támad, mintha ő volna a megsértett és védelemre jogosult, s védekezésében a más vallásfelekezetek alapítóit, egyházait lekicsinyli, hitelveik igazságát kétségbe vonja, sőt a régi sötétkor szellemétől áthatva, a vallási átkos türelmetlenség üszkét nemcsak közbe dobja, hanem fáklyaként lobogtatja.

Nagyon különös, hogy Magyarország erdélyi részében, a vallástürelmesség hazájában, a támadás és ezen eszköz elsősorban az unitáriusokkal szemben vétetett használatba, mert ennek tekinthető és ez adhatott bátorságot Udvarhelyvármegyében az egyik róm. kath. lelkésznek azon szűklátkörű, a felekezetek közötti békét és szeretetet megzavaró eljárására, mely szerint az unitárius lelkész beiktatása alkalmával hiveinek megtiltotta, hogy az unitárius templomba belépjenek, sőt annak ellenőrzése végett egyházi rendőröket is alkalmazott, mert nem akarta, hogy hívei világosságot lássanak.

Nincs kizárva, hogy jövőben hasonló, sőt ennél sérelme-
sebb és megbotránkoztatóbb eljárások is történhetnek, éppen ezért arra mindig elkészülve kell lennünk. Meg vagyok győződve, hogy ezen támadásokkal szemben — egyházkörünkben is — a lelkészeket, tanítókat és egyházközségi előljárókat még a multakból jellemző értelmi képességek, komoly megfontolások és a felekezeti béke iránti szeretetek, megtalálja azon szellemi, tiszta és rozsdátlan fegyvert, mellyel védekezni kell.

Mindazonáltal legerősebb bátyát fog képezni az egyetértés és a népnevelés.

A róm. kath. egyház fejedelmétől jött azon támadások ellen, melyeken minden nemesebben gondolkozó és felvilágosodott érzésű ember valláskülönbség nélkül megbotránkozott, Egyházi Főtanácsunk mult évi október havában tartott gyűlésében erélyesen tiltakozott és azokat visszautasította, s egyben azon reményének adott kifejezést, hogy egyházunkban annak hatása és befolyása nem lesz és nem is lehet, mivel a vallásszabaoságot és az unitárius vallás hitelveit a király által szentesített törvények biztosítják és védik, s az unitárius hívek lelkében a vallás iránti szeretet, ragaszkodás és meggyőződés oly mély gyökeret vert, hogy azt kiirtani nem lehet.

Nem lehet tagadni, hogy sok községben — de hála Istennek kivételek is vannak — a fiatalság a vasárnapi, sőt hétköznapi szabad idejét korcsmai mulatsággal tölti el, amelyek a még

romlatlan lelket eltántorítják, becsület és erkölcsi sülyedésbe ejtik, a vallás, a szülők és embertársai iránti tiszteletről megfélekedzenek s mint ilyenek, az élet terhes útjain eltévednek.

Amint már fennebb is említettem, unitárius egyházunknak hivatása és egyik főcélja nemcsak az iskolában, hanem azon kívül is, a nép vallásos és erkölcsös nevelése, mert hisz az képezi alapját az egyház fennállása és hivei boldogulásának. Nagy elismeréssel vagyunk egyházkörünk lelkészei iránt azon fáradhatatlan munkásságukért, melyet azon cél elérése végett, a felnöttek vasárnapi nyári tanításaik által, teljesítenek, sőt más módon és alkalmakkal is a tanítókkal karöltve, a nép szellemi és anyagi gyarapítására kifejteneik. Ezt bizonyítja az unitárius naptár és az ingyenes népies füzetek kiadása is, amelyekért nem lehet elég köszönetet és elismerést nyilvánítani.

Hogy ezen üdvös célnak még fokozottabb fejlesztése szükséges, reámutat tárgysorozatunk is, mely szerint tanácskozásaink tárgyait fogják képezni azon tanítási anyagoknak, módszereknek és intézkedéseknek megállapításai, melyek által a fiataliságot, általában a népet, a korcsmai mulatságtól más hasznos és tanulságos foglalkozásra lehet irányítani.

Miért vágyom én a Dávid Ferenc gyűlésre?

Kovács Sándorné felolvasása a kereszturni D. F. E. fiókegyletben.

Mélyen tisztelt hallgatóság!

Amidőn én, szerencsés lehetek, hogy itt a Dávid Ferenc gyűlésen egy szerény felolvasást elmondhatok, ez alkalommal, szívem teljes örömeivel üdvözlöm önöket és egyidejűleg kérem is kegyes elnézéseket felolvasásom gyenge voltáért, — felolvasásomban ne keressék kérem az észet —, hanem az érzést!

Most arról olvasok fel — Miért vágyom én a Dávid Ferenc gyűlésre!?

Nem tudom, hogy melyik érzést helyezzem előtérbe. A honvágyat-e? vagy a vallásos érzületet? mert ezek nálam kiegészítik egymást.

Hacsak a vallásról van szó, azt feltalálom mindig ott, ahol lakunk, ott bőven meríthetek magamnak lelki táplálékot, ott a szép, nagy, tágas templomba, ahol a hívők serege, áhítatos buzgósággal töltik meg a padosorokat, ott, ahol a pap, a lelkekből olvassa ki a gondolatokat, az érzéseket, a fájdalmatokat, az óhajakat és mindezeket összekapcsolva mond buzgó imát istenhez, lebilincselve a lelkeket az áhítatnak, a vallásos érzületnek.

Mondom, ezt mind megtalálom Zilahon, a Kádár Géza ref. lelkész imáiban.

De a lelkem haza hív, az enyémekek közé, hogy itt áldozzunk az Úrnak oltárára, az én hitrokonaimmal együtt, akiknek elődeink annyit szenvedtek a mi szeretett, szent vallásunkért, hogy itt együttesen mondjunk hálát és magasztaljuk az Úrnak szent nevét azért a nagy kegyelemért, melyet nekünk adott, a szabadvallás gyakorlásában.

Ha végig olvassuk a Dávid Ferenc zsinatra megjelent „Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután“ című könyvet, csak abból tudjuk meg igazán, hogy mennyit szenvedtek és mennyi üldözésnek, mennyi megpróbáltatásnak voltak kitéve hitelődeink.

Különösen a 34. oldalon olvasható ez a határozat. Kizárólag a katolikus vallást kell megengedni, az unitáriusok minden templomát be kell zárni, papjaikat a szószéktől fejvesztés terhe alatt eltiltani, a nyakaskadókat keményen megbüntetni, javaikat, tizedeiket elvenni, s a vallásukat biztosító törvényeket megszüntetni, Kolozsvárról pedig azt a ragályos felekezetet ki kell űzni!

Ilyeneket és ehhez hasonló törvényeket hoztak akkor, mint például a Kolonics-féle jelmondat, hogy „Magyarországot először rabbá, azután koldussá, s végül katolikussá kell tenni“.

Ezekkel kellett megküzdeni hitelődeinknek, de amint olvasunk tovább: „Ámha, Dávid Ferencet hitbeli meggyőződésért börtönbe vetették s ott elpusztulni engedték is, híveit ideig, óráig, megfélemlítették és tanításának azt a tisztaságát, a hitnek azt a világos fényét, melyet a szentírás alapján hirdetett, elhantolni nem lehet. Csakhamar akadtak hűtanítványok, akik az ígét tovább vitték, s végre a szabadkutatás és lelkiismereti szabadság eszméjét diadalra juttatták“.

Igen, mert az egy igaz Istennek áldó kegyelme volt akkor is a vezető férfiakon, és megsegítette őket, hogy kivívták a szabadvallás gyakorlatot és nekünk egy drága kincset hagytak örökségül, alapíthatunk magunknak Dávid Ferenc együletet, hol együttes, szent örömmel üljünk ünnepet az ő áldott emlékére, és ahol áldó imába foglalhatjuk neveiket hitalapítóinknak.

Azért szeretek én Dávid Ferenc gyűlésre járni, hogy ott a nagyközönséggel együtt érezhetek szent boldogságot, szabadvallás gyakorlatot és mindinkább erősödöm a hitben, a szeretetben.

Lelkem szent buzgalomával olvasom zoltárok könyve 22. rész, 5. vers „A mi apáink benned bíztak; bíztak és megszabadítottad őket“. A 46. rész. 2. verse pedig azt mondja: „Az Isten a mi oltalmunk és erősségünk; és igen alkalmas segítségünk a mi nagy nyomoruságunkba“.

Ezek a versek visszaemlékeztetnek engem, hitelődeink küzdelmeire és szenvedéseire és azon meggyőződés támad lelkemben, hogy bármilyen nagy küzdelem is van ránk mérve az életben, ha Istentől kérünk segítséget mindent le tudunk győzni.

Most szabadon olvashatjuk a bibliát, meríthetünk abból lelki táplálékot bőven, eljárhatunk templomba, hol Istennek szentelhetünk egy órát, élhetünk vallásunknak, egyházunknak szívvvel, lélekkel.

De sajnálattal gondolok arra, hogy gyakran ki vagyunk téve a gúnynak, a megaláztatásnak, ha vallásosságot gyakorlunk, elneveznek bennünket rajongóknak, vagy másképpen sértik meg legszentebb érzelmeinket.

Most visszaemlékezem arra, hogy egyszer — régen — itt ebben a templonban voltam papbeköszöntőn jó szüleimmel, hogy mi volt az alapige, azt elfelejtettem, a prédikációra emlékszem inkább vissza, amikor is a fiatal pap ajkairól ilyen forma szavak hangzottak el, hogy miképpen viselkedjék a pap a híveivel szemben?

Ha nagyon leereszkedik hozzájuk, akkor talán nem tudják úgy megadni a tiszteletet, amint illenék és amint érdemli és nem tudják értékelni az ő tudományát.

Ha távol tartja a híveitől magát, akkor elnevezik gőgősnek, büszkének.

Ezt igen szépen fejtegette és végre kereste a megállapodási pontot.

Ha jól emlékszem, ilyen formán végezte beszédét. Ha az ember kilép az életbe, a mindennapi gyakorlat megmutatja, hogy miképpen viselkedjék.

Így tehát én is azt mondom, legyünk csak vallásosak, tiszta szívek, kérjük az Istent minden körülmények között, ragaszkodjunk hozzá tiszta szívből, minden dolgunkat kezdjük Isten nevével és végezzük hálaadó imával, majd megmutatja nekünk is a jó Isten, hogy melyik úton haladjunk az ő országa felé és akkor nem bánt minket az embereknek az ő gúnyos megjegyzésük, véleményük.

Most talán akad az igen tisztelt hallgatók között olyan egyén is, aki lelkében mosolygva megjegyzést tesz en rám, a visszaemlékezésért.

Ez sem bánt engemet, mert hiszen én nemcsak szokásból megyek templomba, hanem, hogy ott legyek szívvvel, lélekkel és hallgassam figyelmesen a szent beszédet.

Bizony akik résztvettek a Kolozsváron tarottn Dávid Ferenc zsinaton és figyelemmel hallgatták végig az ott elmondott emlékbeszédeket azok lelki kincset hoztak magukkal haza, azok két-

szeresen tudnak örvideni és hálát adni Istennek, hogy részt vehettek azon fenséges és szép ünnepegeben, ahol a szív megtelt buzgóssággal, a lélek áhitattal és megfedekezve minden földiekről, egyedül csak a szent visszaemlékezésnek adtuk át magunkat.

Az ilyen ünnepegeken, az ilyen gyűléseken tud az ember igazán lelkesülni, látva, hogy messze országokból eljönnek hozzánk a mi hitrokonaink, nem kimélve költséget, fáradságot, hogy ők is részt vegyenek a mi örömeinkben, boldogságunkban.

Meg is látszott rajtok, hogy velünk éreznek, velünk örvidenek és velünk lelkesednek, annál is inkább, mert nemcsak éppen azokon a napokon voltak velünk, hanem azutánra is kiterjedt hozzánk való rokonszenvek, összeköttetésbe léptek velünk, vagyis jobban mondva, megújították azon összeköttetést, azon szívességet, amit 1858-ban, amikor a gyűjtés útján 13.000 frtot küldöttek egyházunknak, itt kezdődik az összeköttetés, a szoros kapocs, ami összetart bennünket külföldi hitrokonainkat és azután is mindig segítséget nyújtottak nekünk bármikor és bármily módon és amit most újabban megerősítettek azáltal, hogy eljöttek hozzánk, hogy velünk ünnepejék meg a Dávid Ferenc nagy ünnepeét.

Az én tollam nagyon gyenge ahoz, hogy bárcsak megis tudjam közelíteni, hogy azon napoknak, amit Kolozsvárt töltötünk fenséges és boldogító erejét leírjam, azt csak érezni tudom lelkemben, miért is hálát adok Istennek, hogy ott lehettem.

Akiknek a körülményei nem engedték meg, hogy Kolozsvárra menjenek a zsinatra, azok hozassák meg a zsinati füzetekeket, amelyek magukba foglalják teljesen az ünnepegeket, azokat át olvasva teljesen megismerik minden egyes mozzanatát azoknak a napoknak és hozassák meg azt a könyvet is, mit felolvasásom elején említettem: „Az unitárius vallás Dávid Ferenc korában és azután“.

Ez a könyv egy megbecsülhetetlen kincs, ez visszavezet minket a küzdelmek és szenvedések gyászos napjaira s mindezeket átolvasva, most annál jobban tudunk örvideni és lelkesülni szent vallásunkért és boldogok vagyunk abban a tudatban, hogy a Dávid Ferenc Egylet hirdetői lehetünk.

Így hát tartsunk többször Dávid Ferenc gyűlést, így összejövünk gyakrabban és együttes erővel munkáljuk az Úr szőlőjét és gyűjtünk magunknak lelkikincseket s mivel Isten kijelentette az emberiségnek: „Valahol csak megemlékezel nevemről, eljövök és megáldalak téged“.

Tehát mi is emlékezzünk meg ez órában Istennek szent nevééről és kérjük az ő áldó kegyelmét a mi Dávid Ferenc ünnepeinkre:

Lelkünk hozzád emelkedik
Oh mi édes Istenünk,
Szenteld meg e napot s vele
Dávid Ferenc ünnepünk,
Hogy lakozzék minden szivbe
A szeretet és a béke
Küld el hozzánk szent lelkedet,
Hogy sziveinket betöltse.
A vallásnak szent tüzével,
Mely nyugalmat erőt ad,
Kérünk téged jó Istenünk
Soha minket elne hagyj.
Szent lelkeddel erősíts meg
A mi igaz hitünkben,
Dávid Ferenc szent emlékét
Vésd mélyen a szivünkbe.

Amen.

Kovács Sándorné.

Irodalom.

A protestáns papok és hitoktatók zsebnaptára 1912-ik évre IV. évf. csinos és praktikus kiállításban már kikerült a sajtó alól. Az unitárius egyházi főtishti névtár s lélekszám legújabb adatai mellett a prot. egyházakat érdeklő egyházpolitikai törvényeket, curiai döntvényeket is közli. — *Ára a pénz előleges beküldése esetén 1 kor. 20 f., különben 1 kor. 30 f.* — Hitoktatással foglalkozók már most szeptembertől a lelkészek 1912 januártól használhatják. Megrendelhető *Vértesi Zoltán* lelkész-szerzőnél *Magyarbóly*, (Baranya m.).

Sztéhló Kornél felolvasásai V. A Boromaeus Encyklika történelmi megvilágításban. VI. Quo vadis? Elmélkedések a láthatatlan túlvilágról. Sztéhló Kornél ezen legújabb füzeté különnyomat az Evangélikus lapból. Az első felolvasás rendkívül érdekes és figyelmet lekötő módon világítja meg az oly nagy port felvert pápai Encyklikát történelmi adatokkal. A Quo vadis című felolvasás racionalisztikus tartalmánál fogva, amelyben a szerző a csillagászati tudomány legújabb felfedezései alapján sokhelyütt humorosan kimutatja a pozitív vallásoknak a túlvilágról elfogadott nézeteinek tarthatatlanságát, egész vihart támasztott az evangélikus orthoxok táborában, kik ezen különben ártatlan felolvasás miatt szintén eretnkséggel vádolják a szerzőt. A megjelent füzet minden felvilágosodott embernek tartozzék bármely felekezethez élvezetes olvasmány. *Ára 1 korona. Kapható Toldi Lajos könyvkereskedőnél Budapest, II. Fő-utca 2.*

NŐK VILÁGA.

A **vidéki nőszövetségek** mt. elnökeit fölkérem, sziveskedjenek értesíteni nőszövetségünk érdekében kifejtett munkásságukról, hogy a Dávid Ferenc Egylet közgyűléséhez jelentést tehessünk. Nagyon kérem, ne sajnálják az értesítést még abban az esetben is, ha csak kísérletet tettek. Köszönettel veszem, ha indítványt, javaslatot vagy útbaigazítást sziveskednek adni nőtagjaink akár tagjai valamely nőszövetségnek, akár nem, október 15-ig nem lesz késő az értesítés.

Kolozsvár, 1911 szeptember 15.

Ferencz Józsefné

az Unitárius Nők Szövetségének elnöke

Gondolatok.

Fordította: *Ferencz Tita.*

A hit nem a kezdete, hanem a vége minden tudásnak. (Goethe.)

A mindenség Istennek egy gondolata. (Schiller.)

A vallásosság magasabban áll, mint a vallás.

Vigasztalni annyi — mint meggyőzni valakit arról, amit az ember maga sem hisz.

Sok embernek az az egyetlen szerencsétlensége, hogy nem is sejtí — hogy ő milyen szerencsés.

A megelégedéshez sokan igen gazdagok, de a legtöbben igen szegények.

Természetességből és igazságból lesz az előkelőség.

A jóban csak azok a kevesek hisznek, kik azt gyakorolják is

TŰZHELY MELLETT.

Bakó Dénes.

— Igaz történet, mely: szomorú is, nevet is, meg sír is. —

Bakó Dénest a faluban
Csak úgy vették, zsellérszámba,
Sok év kellett, míg fölépült
Alszegben a kicsi háza . . .
Három fia, két leánya
— Hála Isten! — már is volna.
A háztetőn évről-évre
Mégis megszáll itt a gólya,
Áldás-e ez, átok-e ez?
Isten a megmondhatója.

Bakó Dénes szorgos munkás,
Ég a dolog keze alatt,
Maga földjén, mások földjén
Naphosszában kaszál, arat.
Együtt kél a pacsirtával
S versenyez is kedve véle,
Jóízüvé lesz falatja,
Vacsorája és ebédje.
S lelke nyugtát csak úgy érzi,
Ha elmondja, midőn végzi: Hála Isten!

Jönnek évek, szállnak évek,
Gólyanéni kelepelget,
Számlálgatja — s uramfia! —
Három a lány, hét a *gyermek*.
Feje búbját vakargatja
[Csőstől hull az áldás rája],
Hanem azért — Isten mentsen —
Panaszszót nem ejt a szája . . .
— Fölneveljük, ugye anyjok,
Ha az Úrnak kedve rajtok?
[S ime, az is imádság volt,
Mit az asszony elsóhajtott].

Fölneveljük ugy-e anyjok? . . .
Mintha csengne még a házba.
— Fölneveljük! Szólnak oda
Nagyobb fia, nagyobb lánya.
Egyiknek is, másiknak is
Szolgálatra akad helyük . . .
S minden évben többen mondják:
— Fölneveljük, fölneveljük! . . .
Egyszer, később, Bakó Dénes
Ránéz a sok dolgos kézre
S csak úgy lopva, nagy titokban
Egy-két könnycsepp gyűl szemébe.
De az asszony azért asszony,
Hogy nyiljon a titok zára,
S már kettőnek hull a könnye
Csöndes, édes zokogásba . . .

A dolgos kéz olyanféle,
Ha megmozdul, gyűl a kéve,
S „részes“ földet lehet kapni,
Bemagozni, learatni.
S kinek rétje csak a *holdban*,
De pajtában a tehénje,
Kaszát, villát! S „harmadából“
Puha széna jut elébe.
Akad nehány „malacfark“ is
S tinó-binó gyűjtött *bérből*
S csurran a tej, nő az asztag
A jó Isten kegyelméből . . .
Három falu szeme látta,
Bakó Dénes *így* csinálta.

Pártos István udvarában
Be szomorú, bús világ van . . .
Ügyvéd urak, végrehajtók
Csapdossák a pitvarajtót.
Egyik magát el is szólta:
Zajos világ volt itt régen,
De kifogyott már a nóta! . . .

Bakó Dénes háza körül
Foly a munka, pezsg az élet.
— Fiúk, ha nem sürgünk-forgunk,
Lába kél a *szerzeménynek*.

Azután meg, mi tagadás,
Szük már nekünk ez a porta,
Pártos telkét, ha megvennők,
Nem maradnánk más adósa . . .
S hogy lett, mint lett, nem is mondom,
Elég az, hogy a más évbe
Hangosabban szólt a kakas :
— Kukuriku, Sára néne !

Kukuriku, Sára néne !
Szól a kakas s van, ki *hallja*,
S egy-kettőre rendben a ház,
Etetődik tyúkjá, barma . . .
Azután ki a mezőre
Rendet vágni, aratóba
S úgy dolgozni, mintha a nap
Csupa csak egy arasz volna . . .
Így van ez a Bakó-portán
Napról-napra, évről-évre,
Meglátja az idegen is,
Hogy a gazda „*kicszerélve*“.

Az alszegi Bakó-portán
Pártos István tanulgatja :
Mikor keljen föl, akinek
Nincs aznapra — egy falatja ?
Jó barátok is kerülük
Régóta a háza táját,
Csupán csak a nyomorúság
Huzogatja a — nótáját.
Pártosnét sem fogja olyan
Mélységesen most az álom,
Mikor szól a *szomszéd-kakas* :
— Kukuriku, édes ángyom ! . . .

Hogy van tovább ? . . . Azt felelem :
Csak a nótám szakadt félbe,
Hiszen olyan e történet,
Nincsen annak soha vége . . .
De, hogy igaz minden szavam,
Kendet hívom meg tanunak
Bakó Dénes — *biró uram* !

Tarcsafalvi Albert.

Verespatak ünnepe.

A f. évi augusztus 27-én délutáni istenitisztelet után egyszerű, de nagyon szép ünnepélye volt verespataki híveinknek, kikkel együtt ünnepelt az egész község felekezeti és nemzetiségi különbség nélkül. Az ünnepély tulajdonképen kettős volt. Templomunk belsőjének megújítása, örömnünnepe s ezzel összekötve Raffaj Zsigmond lelkészünk lelkipásztorkodásának 25 éves jubileuma. Délelőtti rendes istenitisztelet végeztével az egyházi képviselőlet a nagyszámban megjelent hívekkel együttesen tisztelgett lelkészünknel. Üdvözlöt mondott Imreh József egyházi tanácsos. Az üdvözlés meghatotta lelkészünket, aki csak akkor tudta meg ünnepeltetését s érzékenyülten válaszulva köszönte meg elutasító szerénységgel azt, hogy egy egyszerű lelkész is ünnepeltetés tárgya lett. A templom szerény képének megújítását lelkészünk »*Ez a nap, melyet az Úr rendelt; örvendezzünk és vigadjunk azon*» (Zsolt 118. 24) alapigével méltatta.

Délután: »*Tebenned bízunk*« 3 szólamra énekelték: Tóth László ref. vallásu joghallgató, Jakab Károly ref. vallásu állami tanító és Pap Sámuel énekvezér atyánkfia. *Alkalmi beszédet* mondott Imreh József egyházi tanácsos afia. Röviden vázolta hitvallásunkat s a felekezeti békességet, melynek szép nyilvánulása volt a zsufolásig megtelt templom a község intelligenciájával különbség nélkül. »*Hozzád jövünk*« énekszóló Székely László gymn. VIII. oszt. tanuló atyánkfiától. kinek gyönyörűséges szép hangja lelkig hatolt. »*Jézus a tengeren*« szavalta Schreiber Annuska róm. kath. vallásu kislány, melegséggel Még volt ének és Székely László jeles szavalata. Este ritka szép népünnepély volt zeneszó mellett, mely az egyháznak anyagilag is hasznot hozott.

Ilyen volt egy igazán szeretett unitárius pap jubileuma, aki nemcsak fizetésért hirdette Isten igéjét, de amellet megtakarított garasából egy pár ezer korona alappal is megajándékozta az egyházat.

I. J.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Az unitárius lelkész kör évi rendes közgyűlését október 28-án d. e. 1/2 9-kor fogja megtartani. Egyik főcélja lesz Kriza János költőpap és püspök méltatása születése 100-ik fordulója alkalmából. A tárgysorozat főtárgya: a *nyári vallástánítás reformja*. Előadó Vári Albert. A lelkész körök jelentéseiket s

esetleges indítványait sziveskedjenek beküldeni okt. 20 előtt aláírott elnökhez.

Az összes lelkészeket és a tagtársakat tisztelettel meghívom a közgyűlésre.

Dr. Boros György

a lelkész kör elnöke.

Kitüntetés. A király Török Sándor

erdőtanácsost, az erdőéri szakiskola igazgatóját, az erdészeti szakoktatás terén kifejett sikeres szolgálatai elismerésül a Ferenc József-rend lovagkeresztjével tüntette ki. Gratulálunk a szép kitüntetéshez.

Az **EMKE** szép jubileumán az unitáriusok is tüntető örömmel vettek részt Kolozsvárt szept. 8-án. Főgondnokunk Fekete Gábor elnökölt. Jelen volt a főt. püspök úr vezetése alatt az egész gondnoki és tanári kar. Vidékről megjelentek: Báró Petichevich Horváth Kálmán, Kisgyörgy Sándor, Lőrinczi István, Lőrinczi Dénes, Németh István, Pap Mózes, Lőrinczi Dénes tábornok, gondnok, Czako László Torda, Weress Ferencz, Székely Ferenc, Debreczen, Weress Sándor, Torda, dr. Ferencz Ákos, Dicsőszentmárton, báró dr. Daniel Gábor orsz. képviselő, Máté Mózes Kolozsvárt reggel iél 9 óraker istentisztelet volt, melyen hazafias szép imát mondott a főt. püspök úr.

Orbán Balázs az EMKE-nek egyik nagy alapítója volt. A szept. 8-án tartott diszközgyűlés intézkedése szerint sírját a Szejke-fürdőn megkoszorúzták. Solymossy Lajos főrealiskolai igazgató Udvarhely város előkelő közönsége jelenlétében szép beszédet mondott a koszorú letételekor.

Új tanszék a kolozsvári főgymnasiumnál. Az E. K. Tanács pályázat alapján betöltötte az ének- és zenetanítói állást Sándor János okleveles ének- és zenetanítóval, akit ezen a téren már több éve ismerünk. Munkásságához szép reményt fűzünk és jó sikert kívánunk.

A kolozsvári első lelkészi állás egyelőre betöltetlen marad. Az E. K. Tanács a theol. tanári állással kapcsolatban tartás mellett foglalt állást, de a döntés az E. Főtanács hatáskörébe esik. A két munkakört helyettesítéssel töltik be az új lelkész megválasztásáig, amire a jövő évben fog sor kerülni. E szép állás sorsa iránt általános érdeklődés nyílvánul.

Tanulók létszáma a kolozsvári főgymnasiumban 330, köztük 208 unitárius. ebből az internátusban lakik 204, az elemi iskolában 91, unitárius 43, a theológián 19, közülök 2 magántanuló. — A székelykereszturi gymnasiumba főlvéfett 210, unitárius 106.

„**Az unitárius lelkészi pálya**“ c. alatt lapunk 8-ik számában megjelent közleményre Lőrinczi István kereszturkői lelkészúri elnök „Kétségbe vonom!“ cím alatt harci riadóval felel és a lelkészúrt «megbélyegzőnek» mondja a cikk tételeit. Minthogy a közelebbi közgyűlésen szavai szerint — «meg fogja kérdezni» az elnököt, hogy fenntartja-e állításait, a felvilágosító magyarázatot és feleletet ott adom meg. Itt csak arra kérem mindazokat, akik magokat a lelkészúrt tagjainak tekintik, olvassák el «Az unitárius lelkészi pálya» c. cikket még egyszerűs azután a L. I.-ét is. Dr. Boros György, lelkészúri elnök.

Islai Márton, a kolozsvári elemi leányiskola igazgató-tanítója és főgymn. énektanár nyugdíjazásért folyamodott és azt meg is nyerte, de az egyházközség megmarasztotta még egy fél esztendőre, mert az állás betöltéséről nem tudott intézkedni. — Különben is Iszlai barátunk még jó erőben és egészségben van.

A theologiai intézetbe az 1911 - 12. tanévre 19-en iratkoztak be. Ennek már azért is örvendünk, mert azt hisszük, hogy a lapunkban megjelent főlhívásoknak is némi része van az eredményben.

Polgárdia újra egy örvendetes esemény érte az unitárius egyházközséget. A község képviselőtestülete az unitárius lelkész használatára átengedett a községi birtokból egy fél hold rétet. Ezáltal segíyezni óhajtja más felekezetek lelkészeivel egyenlően az unitárius lelkészt is.

Hasonlóképen az unitáriusoknak a falu közepén 350 m²-ől területet szavazott meg az építendő templom helyéül.

Polgári község képviselőtestületének ez eljárássáért hálás köszönet. Úgy látszik, hogy az idő teljesen lerombolja az ellentéteket s a felekezetieskedést elfelejtve, egymást segítve, mégis csak sikerülni fog ez egyházközséget olyan alapokra fektetni, amelyeken jövője biztosítva lesz.

Aki nem ismeri az idevaló viszonyokat, az nem tulajdonít ezeknek az ajándékoknak olyan nagy értéket, mint a mekkorával bírnak. Ezek a jövő világságának fáiklyái.

bg.

Az unitárius theologiai intézet szept. 11-én nyílt meg. Az egyszerű, szép ünnepély az ifjúság énekével kezdődött, Keresztesi Dénes IV. éves mondott igen szép imát, Főt. Ferencz József püspök úr főpásztori megnyitót, Csifó Salamon dékán értekezést tartott. A hallgatók száma újból megnövekedett. Az IV. évre fölvétettek: Buzogány Kálmán, Keresztesi Dénes, Lőrinczi Domokos (magántanuló). III. évre: Gál Mózes, Bárka József (új), Ebert András (új), Kiss Elek (új), Sebe Ferenc. II. évre: Bálint Ödön, Máthé Mihály, Mátyus Gergely, Sigmond József, I. évre: Bedő Árpád, Bedő Miklós, Bálint Albert, Báró József, Csiki Gábor, Orbán Lajos, Vaska Dezső, mindenik új.

Rövid hírek az E. K. Tanácsból.

Az E. K. Tanács az EMKE-t 25 éves jubileuma alkalmából meleg átíratban üdvözölte. -- A datki egyházközség temetőjében egy kriptá építésére nem adott engedélyt, mivel az egyházközség a kérést ellenezte. -- A kereszturi gymnasium a könyvtárát az új épületben óhajta elhelyezni. -- A tordai egyházközség új papiházat épít. 28 ezer koronába fog kerülni. -- A bágyoni egyházközségnek a lelkesi lakás átalakítása, a mesteri lakás s más épületek kijavitása engedélyeztetett, ellenben a járai papiház emelése nem. -- A ladamosi tanyai iskola kibővítése meghatározottatott. -- A kollegiumi kézimunkaterem újabb felszerelést kap. -- A székykereszturi vallás tanári állás a jövő évre még kapcsolatban marad a lelkesivel. -- A tordai volt gymnasiumtól értékes régi könyvek kerültek

a főiskola könyvtárába, s a kereszturi gymnasiumnak az ásvány- és régiséggyűjteményét gyarapította és az aranyos fordai egyházkor használatára szép kis könyvtár maradt. -- Az E. K. Tanács megerősítette Kovács Lajos lelkésznek háromszékköri jegyzővé választását. -- Az abásfalvi egyházközséget szerződésileg biztosította a vallás és közokt. miniszter, hogy az ottani iskolába mindig egy unitárius tanítót alkalmaz. -- Péterfi Dénes nyugugalomba vonuló tanár tárgyalt dr. Boros György, Csifó Salamon és Gálfi Lőrinc tanárok fogják előadni a jelen tanévben. -- A konviktúshoz 10.000 kor. új alapítvány szerveztetett a megtakarított bevételekből. -- Hadházy József, Bíró Elek, és Tibáld József lelkészeknek nyugugalomba bocsátását az E. K. Tanács indokoltan találta. A dr. Nagy Károly alapítványra Gelei Kálmán orvos-tanhallgató vétetett föl -- A kereszturi Papp János-féle telek megvásárlásáról a szerződés megerősített.

Házasság. Köves Simon és Benke Róza aug. 27-én házasságra léptek Kolozsvárt.

Canadából a főt. püspök úr levelet kapott Wellerné asszonytól, aki a múlt évben szintén meglátogatott minket a Dávid ünnepeken és a nemzetközi nőszövetségnek választmányi tagja. A dévai templomra küld 5 dollárt s kifejezi, mily szívesen lenne segítségünkre, ha arra a Nők Szövetsége alkalmat nyújtana. Vallásunk történetét szorgalommal tanulmányozta s érdeklődése mind jobban fokozódik őseink hősie kitar-tásának és buzgóságának a hatása alatt.

Nem kell választói jog. 1827-ben az aranyostordai egyházkör fölír a főtanács azon intézkedése ellen, hogy az ekklesiaék ezental maguk válasszák papjokat. Követelik, hogy ez a jog ezután is a konsistoriumé legyen, az rendelje, mert a votizálással meghasonlás jár; mert a régi papok, s tehát az érdemeik mellőzötteknek, s így az igazság megsértetik. Ezt a régi fölfogást közölni alkalomszerűnek tartjuk most, midőn a papválasztás szabálya revisio alatt áll.

Telefon sz. 549. ☎ Alapítva 1860.

Gámán J. Örököse

könyvnyomdája

Kolozsvárt, Kossuth Lajos-u. 10. sz.

Van szerencsém a n. érdemű közönség b. figyelmét felhívni a mai kor kivánalmaínak megfelelőleg berendezett és villanyjáratú gépekkel ellátott

könyvnyomdámra

Költséget nem kimélve, könyvnyomdámát a legmodernebb betűfajtákkal és díszítményekkel gazdagítottam, úgy, hogy a legkényesebb igényeknek megfelelhettek. Ezenkívül a legnagyobb áldozatokkal

== **hangjegyekkel** ==

rendeztem be. A közönség pártfogását kéri
kiváló tisztelettel

Gámán J. Örököse.